

การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน
ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
RESIDENTS' APPLICATION OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHIES
TO LEAD THEIR DAILY LIVES IN TAMBON NA NGAM,
SELAPHUM DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระครูพิสิฐพัฒนภิรม วิจิตโต (ศรีหล้า)¹

Phrakhruphisitphattanaphirom Wichitto (Sri-la)

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2557

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากตัวอย่าง 164 คน สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติผิดในกาม รองลงมาได้แก่ ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ผู้นำองค์กรต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ควรจัดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐานในชุมชน หรือในตำบล และควรมีการส่งเสริมให้กินเจ หรือมังสวิรัตเพื่อสุขภาพ

คำสำคัญ: 1. การประยุกต์ใช้ 2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาท 3. การดำเนินชีวิตประจำวัน

¹ ศน.ม.(พุทธศาสนาและปรัชญา), มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

ABSTRACT

The objectives of the study were to: 1) make a thorough study on Theravada Buddhist philosophies to lead their daily lives, 2) study residents' application of Theravada Buddhist philosophies in their daily lives in Tambon Na Ngam of Roi Et province's Selaphum district and, 3) collect suggestions for their application of them in their daily lives here. The sampling group in its authorized area comprised 164 community leaders for the qualitative research, and 10 individuals of the target group for the quantitative one. The instruments used for quantitative data collection was Likert-type questionnaires and the focus group form for qualitative data collection. The statistics manipulated for data analyses incorporated: frequency, percentage, mean, standard, t-test and F-test (One-way ANOVA).

The results of the study were as follows:

1) Residents' application of Theravada Buddhist philosophies in their daily lives in Tambon Na Ngam of Roi Et province's Selaphum district was rated 'high' in the overall. Given a single aspect, three aspects placed in descending order of their means were 3rd precept, refraining from sexual misconduct; 2nd precept refraining taking other's belongings without their permission; and 1st precept; refraining from killing animals respectively.

2) The comparative results of residents' application of Theravada Buddhist philosophies in their daily lives here indicated that variables of their genders, ages and educational level showed no differences in their application of those in their daily lives.

3) Suggestions for their application of them in their daily lives in descending order of first three frequencies were recommended. First, organization leaders had to behave themselves as good role models. Secondly, there should have practice of meditation in communities and village groups. Finally, there should have promotion of having vegetarian food for health.

Keywords : 1. Residents' Application 2. Theravada Buddhist Philosophies 3. Lead Their Daily Lives

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบัน เราจะได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ในด้านลบที่สะท้อนปัญหาของสังคม ซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นจากอดีตและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มีหลายรูปแบบมีความซับซ้อนและรุนแรงที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ เกิดจากการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ที่กระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม และทุกคนไม่ยอมให้มันเกิดขึ้น แต่ทุกคนต่างก็เห็นว่า

มันสามารถจะแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน ส่วนความซับซ้อนและรุนแรงของปัญหาต่างๆ นั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ความไร้ระเบียบของสังคมที่นับวันจะมีมากขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2540, หน้า 2)

ความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมอย่างรุนแรงไปจากบรรทัดฐานของสังคมดั้งเดิม เช่น การเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมแล้วพัฒนากลายเป็นสังคมเทคโนโลยี สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นลำดับ ก่อปรกับการเพิ่มขึ้นของประชากร การอพยพย้ายถิ่นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศอย่างไร้พรมแดน จนทำให้การขยายตัวของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว บรรทัดฐานของสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงตามอย่างรวดเร็วเช่นกัน ด้วยสาเหตุหลายประการที่ส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่มีปัญหา เช่น การใช้ความรุนแรง ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการเบียดเบียนแย่งชิงทรัพย์สินของกันและกันปัญหาการล่องละเมิดทางเพศในรูปแบบต่างๆ ปัญหาการนอกใจคู่สมรส ปัญหาการฉ้อโกงด้วยกลและวิธีการต่างๆ ปัญหาการมั่วสุมเสพสารเสพติดของคนในสังคม เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เพิ่มและทวีความรุนแรงขึ้นทุกวันจนกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ ปัญหาที่กล่าวถึงนี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการล่องละเมิดศีล 5 ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติตามหลักการของพระพุทธศาสนา ปัญหาต่างๆ จึงเพิ่มขึ้นมากมายเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากตัวเลขการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา 5 กลุ่ม ในปีที่ผ่านมา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2540, หน้า 35).

อย่างไรก็ตาม สถาบันหลักของทุกสังคมบนโลกใบนี้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็มีสถาบันศาสนาเป็นหนึ่ง ในสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคมให้สามารถอยู่ในกรอบเดียวกันได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพระพุทธศาสนา สถาบันพระพุทธศาสนา จึงมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงที่จะทำให้คนในสังคมสำนึกในศีลธรรม ดังนั้น สถาบันพระพุทธศาสนาจึงต้องเป็นหนึ่งในกลุ่มทางสังคมที่มีหน้าที่สร้างเสริมสำนึกในศีลธรรม รวมไปถึงอบรมให้คนในสังคมเรียนรู้เข้าใจถึงคุณค่าของการรักษาและโทษของการละเมิดศีล 5 (ธนิธ อัญโญ, 2540, หน้า 22) การแก้ปัญหาในปัจจุบันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าถึงจิตใจของคนในสังคมให้ได้ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากปัญหาของสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น จากการกระตุ้นโดยสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิซีดี ดีวีดี เป็นต้น สื่อต่างๆ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการละเมิดศีลหรือการรักษาศีล 5 เปลี่ยนไป นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอีกมากมายหลายอย่างที่ทำให้คนในสังคมมีการละเมิดศีล 5 ดังนั้น เราในฐานะของคนรุ่นปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ถึงสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องหาสาเหตุของปัญหาในสังคมยุคใหม่ว่าจะอะไรเป็นสาเหตุทำให้พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อที่จะเข้าใจถึงปัญหาอย่างแท้จริงและสามารถแก้ไขได้อย่างตรงจุด (พุทธทาสภิกขุ, 2540, หน้า 14).

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 อันเป็นศีลระดับพื้นฐานเบื้องต้นเพราะ ศีลหมายถึง ความเป็นปกติธรรมชาติ หรือการประพฤติชอบทางกาย วาจา เป็นศีลพื้นฐานที่จะสกัดมิฉฉาฐิติ ผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่บ้านมีความสำคัญ การกระทำในสิ่งที่ดี เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน และนำพาทำกิจกรรมที่ดีไปในทางที่ดี ทั้งการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม การให้การศึกษาระบบการเรียนการสอนมีความจำเป็น รวมถึงการให้การศึกษาศีลธรรมที่ต้องเอาจริงเอาจัง ผู้วิจัยจึงมีความปรารถนาที่จะศึกษา การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน

เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมเผยแผ่ศีลธรรม ตามแนวพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เหตุที่เลือกตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากพื้นที่นี้ไม่ค่อยมีข่าวความรุนแรงเหมือนในจังหวัดอื่นๆ ที่ลงตามสื่อต่างๆ ทางด้านการเมืองท้องถิ่น เรื่องการทุจริต ชัดผลประโยชน์ หรือที่เกี่ยวกับการละเมิดศีล 5 แต่ก็มีอยู่บ้าง และยังมีผู้ใดทำการศึกษาวิจัย การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน
2. ประชาชนตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน
3. ประชาชนตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา
3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
4. สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ รูปแบบที่ใช้คือการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชนในเขตตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 277 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 164 คน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามปลายปิด ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ โดยใช้หลักของ Rating Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเชิงอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

6. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 56.10 มีอายุระหว่าง 46 – 56 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 38.41 และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 45.73

2. ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม รองลงมาได้แก่ ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “การให้ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่ทำร้ายยิงและแมลงที่มารบกวน”

2) ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “การปรารถนาให้ชุมชนของท่านสงบสุขปราศจากลักขโมย” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การไม่ประกอบอาชีพเอารัดเอาเปรียบ”

3) ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “การยกย่องให้เกียรติคู่ครอง” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่ประพฤติล่วงละเมิดในคู่ครองของผู้อื่น”

4) ศิลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดปลต พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “การไม่เคยผิดสัญญา หรือไร้สัจจะ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่พูดเท็จ โกหก หลอกลวง”

5) ศิลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติด พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “การไม่ข้องเกี่ยวกับสารเสพติด” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่เสพสุราและของมีเมา”

3. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

7. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยการนำหลักธรรมพรหมวิหารไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า คนเราโดยทั่วไปก็มีปกติคือมีศีลประจำตัวอยู่ทุกคนแล้ว ปกติของคนคือไม่ฆ่ากัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ลักขโมยทรัพย์สิน

ของกันและกัน ไม่ล่วงละเมิดในคุ้มครองของกัน ไม่มักมากในกาเมประเวณี ไม่โกหกหลอกลวงกัน ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียผลประโยชน์ด้วยคำพูดของคน ไม่หลงลืมสติ ไม่ติดสิ่งเสพติดมีนเมาให้โทษทุกชนิดนี้คือปกติของคน หากผู้ใดเป็นคนเหี้ยมโหด ชอบทารุณ ชอบฆ่าคนอื่น ชอบลักขโมยทรัพย์สินของคนอื่น เป็นต้น ผู้นั้นชื่อว่า ได้ทำผิดปกติของคนไป คือผิดไปจากคนธรรมดาปกตินั่นเอง ซึ่งการกระทำนั้นแม้ทางบ้านเมืองและสังคมตามปกติก็ไม่ยอมรับ ดังนั้นแล้วรักษาปกติของตนนั้น ๆ ไว้ ไม่ให้ล่วงละเมิดปกติของตนโดยการรักษาปกติของกาย ปกติของปาก (วาจา) ให้แสดงออกในทางที่ถูกต้องคลองธรรม ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่นด้วยการล่วงละเมิดปกติกันๆ ของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ศีลข้อนี้ ท่านบัญญัติขึ้นด้วยหวังปลูกความสามัคคี สร้างความเป็นปึกแผ่น ป้องกันความแตกร้างในหมู่มนุษย์ และทำให้วางใจกันและกัน ชายกับหญิงแม้ไม่ได้เป็นญาติกัน ก็ยังมีความรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ด้วยอำนาจความปฏิบัติในทางกาม สิกขาบทข้อนี้ แปลว่า เว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย คำว่า “กามทั้งหลาย” ในที่นี้ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กันทางประเวณี หมายถึง เมถุน คือ การส้องเสพระหว่างชายหญิง การผิดในกาม หมายถึง การเสพเมถุนกับคนที่ต้องห้าม ดังจะกล่าวต่อไป ผู้ใดเสพเมถุนกับคนที่ต้องห้าม ผู้นั้นทำผิดประเวณี ศีลข้อนี้ขาด เมื่อเพ่งความประพฤติไม่ให้ผิดเป็นใหญ่สำหรับชายและหญิง ทั้งนี้ประชาชนมีความเข้าใจในศีลข้อนี้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **วศิน อินทสระ** ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินชีวิตเพื่อความสัมพันธ์ในสังคม เป็นการดำเนินชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ในฐานะต่าง ๆ เช่น เป็นนักปกครอง เป็นผู้บริหารงาน เป็นมิตรกัน เป็นเพื่อนร่วมงานกัน การดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนในส่วนนี้ต้องเป็นผู้รู้จักประมาณตนเองในการแสดงออก มีการปฏิบัติในทางกาย วาจา และใจไปในทางกุศลกรรม เช่น ไม่เตร็ดเตร่ชีวิตสัตว์ให้ล่วงไป ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า จากการเลี้ยงชีพ ประชาชนยังคงบริโภคเนื้อสัตว์เป็นอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา หมู ไก่ ๆ จึงทำให้มีการประยุกต์ให้อยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระฐานพลศักดิ์ กมล (สมติ)** ได้กล่าวว่า การดำเนินชีวิต หมายถึง ความเป็นไปของชีวิต การประพฤติและปฏิบัติต่อชีวิตในทางกาย วาจา และใจ ต่อตนเองและต่อผู้อื่น หรือต่อความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ที่ชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องกับผูกพันด้วย

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “การยกย่องให้เกียรติคุ้มครอง” ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ความรักเป็นเรื่องของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และใส่ใจในความรู้สึกของกันและกันตลอดเวลา โดยทั่วไปผู้ชายได้รับการยอมรับจากสังคมให้เป็นผู้นำครอบครัว ผู้ชายส่วนมากมีความรู้สึกไวหากภรรยากระทำการใดที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงการไม่ให้เกียรติเขา เพราะผู้ชายถือเรื่อง

ศักดิ์ศรีเป็นเรื่องสำคัญ ภรรยาที่ฉลาดควรทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าภรรยาให้เกียรติเขา ให้เขารู้ว่าเขาเป็นคนสำคัญ และได้รับการยกย่องในฐานะผู้นำ เพราะโดยธรรมชาติแล้ว ผู้ชายจะถือว่าเกียรติ และศักดิ์ศรีเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้หญิงจะถือว่าความรักสำคัญมากกว่าเกียรติยศและศักดิ์ศรี หากภรรยา ยกย่องและให้เกียรติสามี สามีก็จะตอบสนองด้วยความรักใคร่ ทะนุถนอม และดูแลเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ **รองศาสตราจารย์สงวน สุทธิเลิศอรุณ** ที่กล่าวว่า ลักษณะของการดำเนินชีวิต คนเราเกิดมา ต้องมีจุดหมายของตัวเอง เช่น ต้องการจะทำอะไรทำมาหากินอย่างไร ทำอาชีพอะไร จะเรียนก็จะต้อง ขบคิดว่าจะต้องเรียนแบบไหน จะต้องศึกษาอย่างไรจึงจะประสบผลสำเร็จมีความมุ่งมั่น มีจุดยืนเป็นของ ตนเอง เพื่อเพิ่มพูนทักษะ และความชำนาญ มนุษย์ที่ได้รับการศึกษามีความรู้แล้วจะเพิ่มพูนทักษะ และความ ขำนาญให้มีคุณค่า ที่สอดคล้องกับความคิดดังที่กล่าวมาแล้วพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนที่มีน้ำใจแห่งการเสียสละ ใจกว้าง รู้จักให้เกียรติผู้อื่น และช่วยลดความเห็นแก่ตัวของตน เพื่อเพิ่มความมีน้ำใจสูงในตัวมนุษย์ให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็ผลดีแก่มนุษย์

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่ทำร้าย ยุงและแมลงที่มารบกวน” ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า พื้นที่ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มียุง และแมลงจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ส่วนแมลงในพื้นที่ไร่ นาข้าว มีชาวบ้านบางหมู่บ้านเช่นที่ตำบล นางาม ทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำไร่ ทำนา ยังคงใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ๑ ไร่ ๑ แมลง จึงทำให้มีการประยุกต์ใช้ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **กรมวิชาการ** ได้ให้ความ หมายของเบญจศีลและเบญจธรรมไว้ว่า เบญจศีล คือ ศีล 5 (1) เว้นฆ่าสัตว์ (2) เว้นลักทรัพย์ (3) เว้นประพฤติ ผิดในกาม (4) เว้นพูดปด (5) เว้นของเมา

2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิต ประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ศีล 5 เป็นศีลพื้นฐานที่ชาวพุทธไม่ว่าเพศชาย หรือหญิงพึงยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงส่งผลให้ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงนำมาประยุกต์ ใช้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัด พิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกัน

2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิต ประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ไม่ว่าอายุจะมากหรือน้อยสามารถนำศีล 5 ไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้เท่าๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตรที่มีอายุ แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกัน

3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ในปัจจุบันได้มีการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม จึงทำให้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรที่มี ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการค้นพบ (Fact Findings) ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้จนถึงระดับมากที่สุด โดยสนับสนุนปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักรักษาศีล 5 และให้ฝึกฝนปฏิบัติธรรมตั้งแต่อายุน้อย เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่และผู้นำที่ดีต่อไป

2) ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้จนถึงระดับมากที่สุด โดย ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุด เพื่อความถูกต้องของศีลธรรม

3) ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ และพัฒนาส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้จนถึงระดับมากที่สุด โดยควรส่งเสริมให้กินเจ หรือมังสวิรัต เพื่อสุขภาพมากขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน รับประทานอาหารร่วมกัน โดยทำอาหารประเภทพืชผัก ผลไม้ ที่ผลิตเองในชุมชนปลอดสารพิษ สุขภาพก็จะดีขึ้นแข็งแรงขึ้น ปลอดภัยจากโรคร้ายที่มากับเนื้อสัตว์ ฯ

4) ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “การยกย่องให้เกียรติคู่ครอง” ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้จนถึงระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมให้มีการยกย่องให้เกียรติคู่ครอง ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเป็นคนสำคัญสำหรับคุณ เป็นบุคคลที่มีคุณค่ามีความหมาย คุณเคารพในความเป็นเขาทั้ง

ความคิด การกระทำในฐานะบุคคลหนึ่งที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และในฐานะคู่ชีวิต การให้เกียรติสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งความคิด ความรู้สึก คำพูด การกระทำ

5) ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การไม่ทำร้ายยุงและแมลงที่มารบกวน” ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้จนถึงระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อป้องกันและไล่แมลง เช่น ผลิตน้ำส้มควันไม้ไล่แมลง จัดหาอุปกรณ์หลอดไฟเพื่อกำจัดยุง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นสำคัญที่ควรวิจัยต่อไป คือ

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบล อำเภออื่นๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน กับองค์กรอื่นๆ ในตำบล เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับศีล 5 ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน พร้อมจัดโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ให้ทราบถึง องค์ประกอบ อานิสงส์ โทษ และผลกรรมของการละเมิดศีล 5 ฝึกสอนวิปัสสนากรรมฐานขั้นต้น ให้กับประชาชนในตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

9. บรรณานุกรม

ธนิต อยู่โพธิ์. **อานิสงส์ศีล 5**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540

พระฐานพลศักดิ์ กมโลสมดี. “ความสัมพันธ์เรื่องการตายแล้วเกิดกับการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2549.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2540.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2540.

พุทธทาสภิกขุ. **ทาน ศีล ภาวนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2540.

วศิน อินทสระ. **ทางชีวิตเพื่อชีวิตที่สงบสุขและร่มเย็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, 2549.

วิชาการ. กรม. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.

วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. “ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเตพานหิน จังหวัดพิจิตร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. รองศาสตราจารย์. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ อักษราพิพัฒน์, 2543.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับพุทธปรัชญาเถรวาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จึงทำวิจัยในเรื่องนี้และสำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลาย ๆ ฝ่าย อาทิเช่น พระไกรล้ง ปญญาวิโร, ดร. พระปลัดประดิษฐ์ วัศมโม,ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด อาจารย์เอี่ยม อามาตย์มุลตรี อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ดร.มณฑกานต์ ศิริมา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนางาม เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัย และได้ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณ และขออนุโมทนาขอบคุณ ไว้ ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์เรื่องนี้คงจะอำนวยคุณประโยชน์แก่ผู้สนใจพอสมควร